

PŘEHLED ÚZEMNÍHO VÝVOJE HORNÍ A DOLNÍ LUŽICE DO KONCE 19. STOLETÍ

D. Trávníček

Katedra geografie přírodovědecké fakulty, Brno, Kotlářská 2, ČSSR
Došlo: listopad 1971

Věnováno univ. prof. RNDr. Janu Krejčímu, DrSc., k 65. narozeninám

SHRNUTÍ

Území obou Lužic bylo v průběhu historického vývoje dlouhou dobu součástí tzv. zemí koruny české. O Lužičanech nalézáme první písemný záznam u tzv. Bavorského geografa, asi z druhé poloviny 9. století. Dnešní Horní Lužice se původně nazývala Milčansko. Od 12. století se pak obecně označovala jako Budyšínsko. Dnešní Dolní Lužice se uváděla prostě jako Lužice. Nejstarší z historických pramenů známé osídlení obou Lužic bylo slovanské. V době Karla Velikého (počátek 9. století) bylo lužické území vtaženo do ohniska německých zájmů a střídalo své majitele. V druhé polovině 14. století došlo k trvalejšímu spojení obou Lužic s českou korunou. V rámci Horní Lužice se do značné míry samostatně začal vyvíjet městský spolek „Šestiměstí“, zahrnující Budyšín, Zhořelec, Žitavu, Lubáň, Kamence a Lubij. Od 13. století postupovala v obou Lužicích německá kolonisace. R. 1445 bylo od Lužic odděleno území Chotěbuzska, které získal braniborský kurfiřt. Vznikl tak hluboký územní zářez do oblasti Dolní Lužice. Usnesením olomouckého míru r. 1478 Jagellonci Uhrům odstoupili kromě Moravy a Slezska i území obou Lužic. R. 1490 se však všechna tato území české koruně vrátila. Od 16. století postupovala celou lužickou oblastí druhá vlna německé kolonisace, která přinesla podstatné poněmčení obyvatelstva. Za třicetileté války byly obě Lužice nejprve r. 1623 zastaveny a konečně r. 1635 mírem v Praze byla Horní i Dolní Lužice postoupena Sasku jako dědičné léno koruny české. R. 1831 pak přestal i lenní svazek Lužic s českými zeměmi. České koruně zůstalo jen právo tzv. „nápadu“ při vyměření Hohenzollernského rodu, potvrzené i dohodou mezi Saskem a Habsburky r. 1845. Administrativně se po r. 1815 celá Lužice dělila na tzv. Saskou Horní Lužici, Pruskou Horní Lužici a Dolní Lužici.

Summary

A SURVEY OF THE TERRITORIAL DEVELOPMENT OF UPPER AND LOWER LUSATIAS UP TO THE END OF THE 19th CENTURY

The territory of both Lusatias in the course of the historical development was for a long time a part of the so-called Lands of the Czech Crown. The first written report about the Lusatians is found with the so-called Bavarian Geographer in the latter half of the 9th century. Upper Lusatia was originally called the Milčany Region, from the 12th century onwards the Budyšín Region; today's Lower Lusatia was simply called Lusatia. The oldest population of both Lusatias was Slavonic. At the time of Charlemagne (the beginning of the 9th century) the Lusatian territory became a part of German interests and changed its owners. In the latter half of the 14th century a close and lasting connexion of both Lusatias with Czech Crown was established. In Upper Lusatia there started a comparatively independent development of the Union of Six Towns, including Budyšín (Bautzen), Zhořelec (Görlitz), Žitava (Zittau), Lubáň (Lauban), Kamence (Kamenz) and Lubij (Löbau). From the 13th century onwards German colonisation

in both Lusatias was in progress. In 1445 the territory of Chotěbuz (Cottbus) and surroundings was taken away from the Lusatias and given to the Kurfürst of Brandenburg. This meant a deep territorial incision into the territory of Lower Lusatia. By the resolution of the Peace of Olomouc in 1478 the Jagailonians ceded to Hungary besides Moravia and Silesia also the territory of both Lusatias. In 1490, however, all those territories returned to the Czech Crown. From the 16th century the second wave of German colonisation penetrated the whole Lusatian territory, causing substantial Germanisation of the population. During the Thirty Years' War both Lusatias were first put in pledge in 1623 and then in 1635 by the Peace of Prague Upper and Lower Lusatias were ceded to Saxonia as a hereditary feud of the Czech Crown. In 1831 even the feudal bond of the Lusatias with the Czech Lands ended. The Czech Crown only kept the right of contest in case the House of Hohenzollern should die out. This was also granted by the agreement between Saxonia and the Hapsburg House in 1845. From the administrative point of view the whole Lusatia was divided after 1815 into the so-called Saxon Upper Lusatia, Prussian Upper Lusatia and Lower Lusatia.

ОБЗОР РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИИ ВЕРХНЕЙ И НИЖНЕЙ ЛУЖИЦ ДО КОНЦА 19 ВЕКА

Резюме

Территория обеих Лужиц в ходе исторического развития входила в течение длительного времени в состав так называемых земель чешской короны. Первое письменное упоминание о лужицанах мы находим у так наз. Баварского географа во второй половине 9 века. Сегодняшняя Верхняя Лужица первоначально называлась „Милчанско“, с 12 века „Будишинско“, сегодняшняя Нижняя Лужица просто „Лужица“. Самое древнее население обеих Лужиц было славянское. Во время Карла Великого (начало 9 века) лужицкая территория была втянута в сферу немецких интересов и меняла своих владельцев. Во второй половине 14 века происходит более прочное соединение обеих Лужиц с чешской короной. В рамках Верхней Лужицы стал в значительной мере самостоятельно развиваться „Союз шести городов“, включающий города Будишин, Згоржелец, Житава, Лубань, Каменец, Лубий. С 13 века ширится в обеих Лужицах волна немецкой колонизации. В 1445 г. от Лужицы была отделена область Хотебуза, которую приобрел бранденбургский курфюрст. Таким образом врезался глубокий клин в территорию Нижней Лужицы. Согласно постановлению Оломоуцкого мира, Ягеллоны уступили в 1478 г. Венграм кроме Моравии и Силезии также территорию обеих Лужиц. В 1490 г., однако, все эти области были опять возвращены чешской короне. С 16 в. по всей лужицкой земле снова ширится вторая волна немецкой колонизации, влекущая за собой существенную германизацию населения. Во время 30-летней войны обе Лужицы были сначала отданы в залог и в 1635 г., наконец, согласно Пражскому миру, отданы Саксонии в наследственный лен. В 1831 окончательно прекратилась ленная связь Лужиц с чешскими землями. За чешским королем осталось всего лишь право наследовать лен в случае, что династия Гогенцоллернов вымрет, утвержденное и соглашением между Саксонией и Габсбургами в 1845 г. В административном порядке после 1815 г. вся Лужица разделялась на так называемую саксонскую Верхнюю Лужицу, прусскую Верхнюю Лужицу и на Нижнюю Лужицу.

I. VYMEZENÍ LUŽICKÉ OBLASTI

Území obou Lužic bylo v průběhu historického vývoje dlouhou dobu součástí tzv. zemí koruny české. V nejstarším období se název Lužice vztahoval jen na oblast při středním toku Sprévy. Teprve později se pro tuto krajinu začal užívat dnes známý název Dolní Lužice, jejíž území se k západu táhlo až k Černému Halštrovu (Schwarze Elster). V té oblasti sídlil kmen Lužičanů, o němž pod názvem Lunsizi nalézáme první písemný záznam u tzv. Bavorského geografa; pochází zřejmě z druhé poloviny 9. století (B. Horák—D. Trávníček, 1956, 11). Další zmínku o Lužičanech

přináší pokračovatel tzv. Reginona Prümského (+ 915), kronika z r. 963. Zjišťujeme tak, že Lužičané—Lunsizi měli v nejstarším období 30 hradských obcí, jménem jsou známy Niemeze či Niemitsch a Tribus neboli Trebbus (B. Horák—D. Trávníček 1956, 49). Z Fredegarovy kroniky (7. stol.) je známo, že Lužice byla již v první polovině 7. století v užším vztahu s tzv. říší Sámovou, prostírající se na větší části našeho dnešního státního území. Její vládce Dervan byl v závislosti na Sámovi. I v době největšího rozpětí Velkomoravské říše o dvě století později byla většina lužického území její součástí.

1.1 HORNÍ LUŽICE

Dnešní Horní Lužice se původně nazývala Milčansko a byla osídlena kmenem Milčanů. I o něm nacházíme zmínku u tzv. Bavorského geografa, a to pod jménem Milzane. Ti měli rovněž 30 hradských obcí (B. Horák—D. Trávníček, 1956, 50—51). Jejich sídelní oblast vymezil r. 922 Thietmar Merseburský. Východní mezí Milčanů, oddělující je od Dědošanů, bylo pohraniční lesní pásmo nad řekou Bobrou. Na západ sahala jejich sídla až k Míšni na Labi. Na severu se dotýkala lužické oblasti, na jihu pak území země České. Milčané tedy zabírali pozdější Horní Lužici, nazývanou tehdy po nich Milčanskem, od 12. století Budyšínskem, či ještě častěji markou Budyšínskou. V dalším vývoji se pak v rozmezí 14.—16. století pojem Lužice začal postupně vztahovat i na Milčansko a na oblast tzv. Záhvozdí, území za hvozdem (v historických pramenech Zagost či Zagozd, později marka Zhořelecká), které se ovšem původně počítalo k Čechám. Bylo to území, prostírající se od hřebene Lužických hor k Jizerským horám (zhruba od dnešního Liberce k Žitavě). Rozhraní mezi oběma Lužicemi, které ovšem v průběhu historie podléhalo změnám, probíhalo ve směru od západu k východu po řece Halštrově od ústí Ploučnice (Połčnica, Pulsnitz) přes soutok Malé a Velké Sprévy u Šprejc (Spreewitz) a dále přes Nisu severně od Mužakova (Mužaków, Muskau) k řece Kvíze. Hranici Čech proti Lužici — obdobně jako proti dalším zemím — tvořil pomezí les, „ad mediam silvam“ (V. V. Tomek, 1855, 464). To konečně potvrzuje i záznam kronikáře Kosmy (+ 1125) k r. 1086, že „na půlnoc jdou hranice až ke hřbetu hvozdu, kde přicházejí hranice Milčanů“ (MGH II., 1923, 138). V průběhu dalšího vývoje se však právě česko-lužická hraniční čára dosti měnila, než nabyla definitivní podoby.

1.2 NEJSTARŠÍ OSÍDLENÍ LUŽIC, STŘETÁNÍ SLOVANSKÝCH A GERMÁNSKÝCH ZÁJMŮ

Již v úvodě byla ve světle nejstarších poměrně dosti kusých historických pramenů zmínka o prvním v historii známém osídlení Lužic; bylo slovanské. Dá se také soudit, že právě odtud přišla i část Slovanů do Čech. Víme, že i v Lužici žilo nejstarší slovanské obyvatelstvo v kmenovém zřízení. Již v 9. století byl zbudován pevný hrad Budyšín, který však brzy nato zničila výprava Karla Velikého. V té době bylo lužické území i se svým původním slovanským obyvatelstvem vtaženo do ohniska německých zájmů a stalo se pak dějištěm dlouhých vzájemných bojů. Po krátkém spojení s Velkomoravskou říší se Lužičané opět dostali do germánského tlaku, zesíleného zvláště po vybudování hradu Míšně a po zřízení Míšeňské marky na konci první čtvrtiny 10. století. A již v druhé polovině téhož století bylo Milčansko připojeno k Míšeňské marce. V celé pozdější Lužici se začaly střetat české, polské i německé zájmy. Tak Polsko Boleslava Chrabrého v l. 1018—1032

drželo území až k Černému Halštrovu a k Ploučnici. Brzy nato se Němci zmocnili celého Milčanska a značné části pozdější Dolní Lužice. Ale již r. 1158 připadlo Milčansko Českému státu, ovšem jen na necelé století, území Zagostu pak až do 14. století. Ve 13. století se pro Milčansko (Budyšínsko) začalo ustalovat pojmenování Horní Lužice a někdejší původní Lužice dostávala název Dolní Lužice. V 16. století se pak již oba tyto pojmy trvale vžily.

1.3 VÝVOJ HRANIC DO 13. STOLETÍ

Z hraničního vývoje celého území byl nejzajímavější jižní úsek proti Čechám. V jeho průběhu od Čech odpadlo Žitavsko, na druhé straně se však podařilo získat dvě někdejší lužické oblasti, a to dnešní výběžky Šluknovský a Frýdlantský. Tyto změny se udály v úzké souvislosti s nejstarším rozdělením církevním. V těch dobách se do značné míry hledělo na to, aby se politické hranice kryly s rozhraničením církevním, s tehdejší rozdělením diecézí. Od dnešní České Lípy na sever až k Žitavě se prostíral široký lesní pruh. K Pražskému biskupství patřilo horní povodí Lužické (Zhořelecké) Nisy až po Záhvozdí (Mariental). Přírodní hranici v této oblasti tvoří souvislá čára; probíhá tu vedle sebe Lužické a Jizerské hory, mezi nimi pak údolí Nisy. Smlouva mezi českým králem Václavem I. a míšeňským markrabětem Brunem z r. 1241 znamenala pro tuto oblast podrobné rozhraničení politické a církevní (A. Sedláček, 1892, 240 ad.). Hranice Žitavské diecéze šla tehdy podstatně severněji než ve 14. století. Naproti tomu do svazku Pražské diecéze ještě ani ve 14. století nepatřily dnešní výběžky Šluknovský a Frýdlantský. Šluknovsko se tehdy čítalo k (Dolní) Lužici, Frýdlantsko zřejmě patřilo k Milčansku. Již vzpomenutou smlouvou z r. 1241 byly určeny hranice mezi Budyšínském (Milčanském) a Záhvozdím, patrně i proto, že oboje náležely k rozdílným diecézím (A. Sedláček, 1892, 244—246).

1.4 VÝVOJ HRANIC VE 14. STOLETÍ

V druhé polovině 13. století došlo k dělení celé jiholužické oblasti. Šluknovsko získali Ronovci, Frýdlantsko Bibersteinové. Ti však Frýdlantsko drželi po právní stránce nadále jako část českého území, k němuž i po r. 1254 příslušelo ještě i Žitavsko. Tam sídlili v Ojvině (Oybin) přímí zástupci českého krále. Žitavsko pak od Čech odpadlo až r. 1412. Do zástavy je dostal zemský fojt v Horní Lužici Hynek Berka z Dubé. Postupně se pak Čechám zcela odcizilo, zvláště když Žitavu k Lužici ještě více poutalo užší spojení s dalšími hornolužickými městy v tzv. „Šestiměstí“ (A. Sedláček, 1892, 252). Míšeňskému markraběti Konrádovi se podařilo r. 1135 obsadit obě Lužice, ale Budyšínsko spolu se Záhvozdím připadlo již příští rok znovu k Čechám, a to až do r. 1254, kdežto Dolní Lužice saskému rodu Wettinů až do r. 1304. V padesátých letech 13. století Horní Lužici postupně získalo Braniborsko. Po vymření tamějšího panujícího rodu ji dostal Jan Lucemburský; tehdy se Horní Lužice začala administrativně rozdrobovat na několik částí. Oblast Budyšína připadla r. 1319 opět Čechám, nato pak 1329 Zhořelecko a 1346 Lubáň, později pak ještě i další části. Území Dolní Lužice držel od r. 1324 rod braniborský, až se konečně r. 1373 podařilo Čechům získat Dolní Lužici i s Braniborskem. Od té doby došlo k trvalejšímu spojení obou Lužic s českou korunou. Obě se staly jednou z tzv. historických zemí české koruny. Podle

usnesení generálního sněmu stavů českých, moravských, slezských a lužických z r. 1356 měly všechny tyto země tvořit navždy nerozlučný celek a Lužice neměly patřit českému králi, ale měly být inkorporovány přímo české koruně (F. Hýbl, 1906, 36). Tuto jednotnost ovšem porušil již Karel IV., když r. 1377 Lužice rozdělil mezi své syny. V rámci Horní Lužice se postupně začalo vyvíjet do značné míry samostatně již zmíněné „Šestiměstí“, původně založené formálně jako obranný spolek proti loupeživým rytířům. Tvořila jej města Budyšín, Zhořelec, Žitava, Lubáň, Kamenec a Lubij. Tento spolek se řídil magdeburským právem a od panovníka získával postupně různá práva, jako vlastní sněmy a soudy a rozsáhlé výhody tržní.

1.5 VNITŘNÍ SPRÁVA LUŽIC. ODLOUČENÍ CHOTĚBUZSKA

Celé území Lužic spravoval od konce 14. století fojt (zemský správce, Landvogt). I v této oblasti se neblaze projevila německá kolonizace, probíhající obdobně jako u nás, od 13. století. Němci se usazovali především ve městech, avšak nevyhýbali se ani hornatým oblastem na česko-lužickém pomezí, do té doby nepatrně osídleným. Noví kolonisté získávali řadu práv, kromě jiného i německé zemské soudy. V době husitských válek opět hrozilo odloučení Lužic od země české korunou, když r. 1429 došlo k zástavě Dolní Lužice fojtovi Hanuši Polenskému. Ten pak prodal r. 1445 braniborskému kurfiřtovi Friedrichovi Lubín spolu s částí Chotěbuzska. Friedrich pak později ještě získal jako zástavu území celé Dolní Lužice. K české koruně se toto území vrátilo až r. 1462 (v době poděbradské), avšak území Chotěbuze spolu s Picní a dalšími asi 120 obcemi už pak Braniborsku zůstalo trvale. Vznikl tak hluboký územní zářez do oblasti Dolní Lužice.

1.6 SITUACE PO MÍRU V OLOMOUCI R. 1478

Usnesení olomouckého míru r. 1478 pak ohrožovalo znovu spojení Lužic s českou korunou. Jagellonci tehdy totiž kromě Moravy a Slezska odstoupili Uhrám i území obou Lužic. V mírové smlouvě se však zakotvilo ustanovení, že po smrti uherského krále Matyáše uvedené země případnou opět české koruně. To se pak r. 1490 skutečně i stalo.

1.7 DRUHÁ GERMANISAČNÍ VLNA. ZTRÁTA ČÁSTÍ DOLNÍ LUŽICE VE PROSPĚCH BRANIBORSKA

Od 16. století celou lužickou oblastí postupovala druhá germanisační vlna. Zároveň s kolonisty postupovalo podstatné poněmčení Horní i Dolní Lužice. Na počátku habsburské éry došlo všeobecně k omezování moci a samostatnosti měst. To postihlo i „Šestiměstí“, především ztrátou vyššího soudnictví. Následující století pak české koruně přineslo definitivní ztrátu území obou Lužic. Za třicetileté války byly Lužice nejprve r. 1623 zastaveny a konečně pražským mírem r. 1635 byla Dolní i Horní Lužice (Dolní Lužice ovšem bez Chotěbuzska) postoupena Sasku jako dědičné léno koruny české. Ke smlouvě se vážala podmínka, že po „*vymření panujícího rodu saského*“ obě zase případnou ke koruně české. Jak se později ukázalo, znamenalo to však ztrátu definitivní. R. 1656 došlo k opětovnému oddělení Horní a Dolní Lužice, když je dostali synové dosavadního saského panovníka Jana Jiřího, ale již r. 1683 měly opět obě Lužice jednotnou správu. Ovšem již na základě dřívěj-

ších ustanovení náležely některé části Dolní Lužice Braniborsku: Chotěbuzsko od r. 1445, Picí od r. 1448 (trvale od r. 1462), Žemr a Bobersberg od r. 1482, panství Sosny (Zossen) od r. 1490, Bezkov a Storkov od r. 1575.

1.8 ÚZEMNÍ ZMĚNY NA POČÁTKU 19. STOLETÍ. KONEC LENNÍHO SVAZKU LUŽIC S ČESKÝMI ZEMĚMI

Tzv. napoleonské války počátkem 19. století přinesly další změny. Sasko získalo r. 1807 spolu s některými enklávami i území Chotěbuzska. Tím byla po dlouhé době opět sjednocena celá Lužice, avšak jen nakrátko. Chotěbuzsko připadlo r. 1813 Prusku a Vídeňský kongres přiřkl r. 1815 Dolní Lužici spolu s větší částí Horní Lužice rovněž Prusku. Pruský stát přičlenil Dolní Lužici administrativně k Braniborsku, kdežto připojenou část Horní Lužice ke Slezsku. K tomu je třeba dodat, že r. 1831 přestal i lenní svazek Lužic s Českými zeměmi. České koruně sice ještě zůstalo právo tzv. „nápadu“ při vyměření Hohenzollernského rodu, potvrzené pak ještě dohodou mezi Saskem a Habsburky ve Vídni r. 1845. To však již bylo jen zcela formální a teoretické.

1.9 ADMINISTRATIVNÍ DĚLENÍ LUŽIC PO R. 1815

Administrativně se po r. 1815 celá Lužice dělila na tzv. Saskou Horní Lužici, Pruskou Horní Lužici a Dolní Lužici. Obě Lužice jako celek zabíraly plochu 12 780 km², z toho Horní Lužice 5 940 km² a sedm okresů Dolní Lužice 6 840 km². Saská část Horní Lužice měla 2 470 km², kdežto pruská část 3 469 km². Saská Horní Lužice se dělila na čtyři hejtmanství, Budyšínské (Bautzen), Lubijské (Löbau), Kamenecké (Kamenz) a Žitavské (Zittau). Pruská Horní Lužice byla administrativně spojena s provincií Slezskem a v ní s vládním obvodem Lehnickým (Liegnitz). Dělila se na čtyři okresy, Vojerecký (Hoyerswerda), Rozburský (Rothenburg), Zhořelecký (Görlitz) a Lubáňský (Lauban). Administrativně příslušela Dolní Lužice k provincii Braniborsko a v ní k vládnímu obvodu ve Frankfurtu nad Odrou. Měla devět okresů: Chotěbuzský (Cottbus), Kalavský (Kalau), Hradecký (Spremburg), Žarovský (Sorau), Gubínský (Guben), Lubínský (Lübbenau), Lukovský (Luckau), Bezkovský (Beskau) a Storkovský (Storkau). Oba posledně jmenované okresy však byly koncem 19. století připojeny k vládnímu obvodu Postupimskému a tím vyčleněny z rámce Lužic.

LITERATURA

- Bogusławski, W. (1861): Rys dziejów serbolużyckich. Warszawa
Bogusławski, W.—Hórník, M. (1884): Historija serbskeho naroda. Warszawa
Černý, A. (1912): Lužice a Lužičtí Srbové. Praha.
Černý, A. (1918, 2. vyd. 1945): Lužická otázka. Praha.
Horák, B.—Trávníček, D. (1956): Descriptio civitatum ad septentrionalem plagam Danubii. Praha.
Hýbl, F. (1906): Teritoriální vývoj rakousko-uherského mocnářství. Česká politika I., red. Z. Tobolka. Praha.
Kalousek, J. (1885): Tři historické mapy k dějinám českým. Praha.
Kapas, J. (1921, 1926): Přehled právních dějin zemí české koruny I. II. Praha.

- Monumenta Germaniae Historica (1923): Scriptorum Rerum Germanicarum. Nova series. Tomus II. Cosmae Pragensis Chronica Boemorum. Edidit B. Bretholz. Berlin.
- Novotný, V. (1912): České dějiny, dílu I. část 1. Praha.
- Novotný, V. (1923): Území českého státu v historickém vývoji. Česká politika I. red. Z. Tobolka. Praha.
- Páta, J. (1920): Lužice a mírový kongres. Praha.
- Páta, J. (1932): Co má každý vědět o dnešní Lužici. Praha.
- Páta, J. (1935): Lužice, Československo a Slovanstvo. Praha.
- Páta, J. (1946): Lužice. S předmluvou Alberta Pražáka. Praha.
- Scriptores Rerum Lusaticarum (1837—1839). Bautzen.
- Sedláček, A. (1892): O ustálení hranic mezi Čechami a Lužicí. Časopis Českého Musea, sv. 62. Praha.
- Tomek, V. V. (1855): Něco o pomezí země České za nejstarších časů až do prostředka 13. století. Časopis Českého Musea, sv. 29. Praha.
- Vaněček, V. (1970): Dějiny státu a práva v Československu do r. 1945. Praha.
- Worbs, J. G. (1824): Geschichte der Niederlausitz. Cottbus.

VYSVĚTLIVKY K MAPCE

- Dolní Lužice (původně Lužice, od 13. stol. Dolní Lužice)
- Horní Lužice (původně Milčansko), od 12. stol. Budyšínsko, od 13. stol. Horní Lužice, 14.—16. stol. Horní Lužice (Milčansko + Zagost).
- Horní a Dolní Lužice 1478—1490 k Uhrám, 1623 zastaveny, 1635 postoupeny jako dědičné léno Sasku.
- Zagost (Zagozd, Záhvozdí) — území od Lužických hor k Žitavě a Zhořelci.
- Žitavsko — do r. 1412 k Českému státu, pak k Horní Lužici.
- Šluknovsko a Frýdlantsko — původně k Milčansku, od r. 1241 k Čechám.
- Šestiměstí — spolek měst: Budyšín, Zhořelec, Žitava, Lubáň, Kamenec, Lubij.
- Chotěbuzsko — 1445 k Braniborsku.
- Pieň — 1448 (trvale 1462) k Braniborsku.
- Bobersberg — 1482 k Braniborsku.
- Zossen — 1490 k Braniborsku.
- Bezkov a Storkov — 1575 k Braniborsku.

EXPLANATIONS TO THE MAP

- . — the boundaries of the Lusatias after 1575
- — — — the territory round Cottbus lost in 1445
- . . . — the territories lost in 1482, 1490 and 1575
- the boundary between Upper and Lower Lusatias
- Lower Lusatia (originally Lusatia, from the 13th century onwards Lower Lusatia)
- Upper Lusatia (originally land of the "Milzane"), from the 12th century the region of Budyšín (Bautzen), from the 13th century Upper Lusatia, in the 14th to 16th centuries Upper Lusatia
- Upper and Lower Lusatias 1478—1490 to Hungary, 1623 pledged, 1635 ceded to Saxonia as hereditary feud
- Zagost (Zagozd, Záhvozdí) — territory from the Lusatian Mountains up to Žitava (Zittau) and Zhořelec (Görlitz)
- the territory round Žitava (Zittau) — up to 1412 to the Czech State, then to Upper Lusatia
- the region of Šluknov and Frýdlant — originally to the land of "Milzane", from 1241 to Bohemia
- the Union of Six Towns: Budyšín, Zhořelec, Žitava, Lubáň, Kamenec, Lubij (Bautzen, Görlitz, Zittau, Lauban, Kamenz, Löbau)
- the region of Cottbus — 1445 to Brandenburg
- Pieň — 1448 (permanently in 1462) to Brandenburg
- Bobersberg — 1482 to Brandenburg
- Zossen — 1490 to Brandenburg
- Beskau and Storkau — 1575 to Brandenburg

ОБЪЯСНЕНИЯ К КАРТЕ

- . — граница Лужиц после 1575 г.
— — — — земля Хотебуза (Коттбуза), потерянная в 1445 г.
— . . — территория, потерянная в 1482 г., 1490 и 1575 гг.
..... граница между Верхней и Нижней Лужицей
Верхняя Лужица (первоначально Лужица, с 13 в. Нижняя Лужица)
Нижняя Лужица (первоначально Лужица, с 13 в. Нижняя Лужица)
с 12 в. Будишинско, с 13 в. Верхняя Лужица, в 14—16 вв. Верхняя
Лужина/, „Мильчанско“ + Загост/
Верхняя и Нижняя Лужицы 1478—1490 — отошли к Венгрии, в 1623 г.
заложены, в 1635 г. отданы в наследственный лен Саксонии
Загост (Загост) — территория от Лужицких гор до Житавы и Згор-
жельна
земля Житавская — до 1412 г. часть Чешского государства, затем
Верхней Лужицы
Шлукновская и Фридлантская земли — первоначально часть Миль-
чанска, с 1241 г. часть Чехии
Союз шести городов: Будишин, Згоржелец, Житавы, Лубань, Каменец,
Лубий
земля Хотебуза — в 1445 г. к Бранденбургу
Пицнь — в 1448 г. (непрерывно в 1462 г.) к Бранденбургу
Воберсерг — в 1482 г. к Бранденбургу
Цоссен — в 1490 к Бранденбургу
Бесков и Сторков — в 1575 к Бранденбургу

